

37. RECORDATUS ES MEI, DEUS. — (In Græca et Romana; male ergo Platina legunt: *Recordatus est enim mei Deus.*)

DILIGENTES TE, *ἀγαπήσαντες*; et, querentes te.

40. MAGNUS ES, DOMINE DEUS DANIELIS, — quem Daniel colit, quique Danielem a leonibus libe-

CONCLUSIO ET VOTUM

AUCTORIS AD SS. PROPHETAS.

Prophetas docentes et tonantes audivimus; eos vestigando et explicando pari passu secuti sumus. Ad metam, Deo duco, pervenimus; Isaiam consolantem et exultantem, Jeremiam querentem et gementem, Ezechielem terrentem et mitantem, Danielem sua symbola et monarchiarum ac regnorum enigmata proponentem spectavimus, excussimus (quantum Dominus dedit), intelleximus, exposuimus. Patientiam Prophetarum cognovimus, finem Domini vidimus. Prophetias ipsi suas proprio sanguine obsignarunt, et martyres evaserunt. Propheta enim et in vita et in morte martyr, id est testis, imo præco veritatis usque ad martyrium sit oportet. Hoc est quod asserit princeps Prophetarum Christus Dominus: « Non capit Propheta perire extra Jerusalem, » *Luc. xiii, 33*; et: « Vae vobis, Scribæ etc., qui edificatis sepulcra Prophetarum, etc., et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus hoc, eorum in sanguine Prophetarum, etc., et vos implete mensuram patrum vestrorum, » me scilicet Christum occidite. « Ideo ecce ego mitto ad vos Prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidatis, et crucifigatis, etc. Jerusalem, Jerusalem, que occidis Prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, » *Matth. xxiii, 29*. Idem est ergo Propheta quod Martyr.

Vos itaque, o Isaiâ, o Jeremia, o Ezechiel, o Daniel! Domini Prophete fuistis, fuistis pariter et martyres; itaque, o Daniel! in lacu leonum bis martyr exististi. O quam fertiter bonam confessionem confessi estis, fidem servastis, cursum consummavistis! O quam feliciter coronam vobis repositam, tam doctoralem quam agonalem, accepistis! Prophetia vestra congrue a Deo ab æterno decreta fuit hæc laurea, ut martyrium per doctoratum mereamini, illoque hunc confirmaretis et ornaretis. Purpurea enim laurea viridantem interpungens et vermiculans condecorat et illustrat. Merces vestra doctrinæ et concionis fuit purpura, non regum, sed martyrum. Merces sane magna nimis, præmium ingens et invidendum.

Fecistis me prophetiæ vestre doctoralis laureæ participem: facite, queso, et martyrii, ut et ego

rasfi. Græca addunt: *Et non est alius præter te.*

41. PORRO ILOS. — Talionem eis irrogat, uti *Vers. 41.* fecit et Darius, cap. vi, 24; lex enim talionis justitiæ et æquitati naturali maxime est consentanea. Unde eam non solum Iudei, sed et Babylonii, Persæ aliique Gentiles usurparunt.

veritatem quam a vobis hausi, aliosque docui et conscripsi, sanguine meo obsignem. Nec enim ante perfectus et consummatus erit doctoratus hic meus, nisi hoc sigillo pariter claudatur et sanciat. A triginta pene annis vobiscum, et pro vobis lubens volensque continuum subeo martyrium Religiosæ vitæ, martyrium ægritudinum, martyrium studiorum et scriptiois; impetrate, obsecro, mihi pro coronide et quartum martyrium sanguinis. Exhausti pro vobis spiritus vitales et animales, exhaustum et sanguinem. Omnis laboris mei per tot annos exantili, quo vos Dei gratia explicui, illustravi, et novo sermone loquentes et prophetantes effeci, ac vobiscum quasi prophetavi, vestrum mihi quasi Prophete stipendium, martyrium dico, a Patre luminum æque ac misericordiarum obtinete.

Tuque, o sanctissima Dei Genitrix! a benedicto Filio tuo idem posse, idem mihi impetra. Habi illud pene in manibus Lovanii, sæpius urbe undique circumsessâ ab hæreticis, eam ulpote presidio omni humano nudatam, tantum non invadentibus et occupantibus; ac præsertim apud tuam ædem Aspericollensem, tot miraculis illustram, cum in ea degens, ut peregrinos firmatim devotionis causa adventantes per confessiones, conciones, aliaque sacra officia pro modulo meo adjuvarem, anno 1664, ipso festo Nativitatis tuæ, ab Hollandico equitatu ex improvise in eam incurrens, cunctaque ferro et flamma vastante, circumseptus, tantum non captus sum et truncatus. Verum sacrosanctæ Eucharistiæ, quam ex tua æde (ne ab hæreticis violaretur) mecum efferebam, atque tua ope, quam voto tibi nuncupato implorabam, mira providentia servatus sum; cum periculum omne quasi per miraculum a me discussisti. Credo ad majores labores quibus hæc laurea promerenda erat, me liberasti et distulisti. Si ita est, labores auge, duplica, protende, etiam usque ad cursus Bibliæ consummationem, ut, eo peracto, coronam hanc adipiscar: verumtamen eadem quam mihi ad tempus abstulisti, ne me, oro, defraudes, sed eam integrum, majoribusque meritis cumulatam suo tempore redde et restitue. Tibi enim, ulpote matri æternæ Sa-

piantiam, matrique meæ desudat omnis Lili labor meus.

O Pater æternæ, qui ante sæcula nos prædestinasti conformes fieri imaginis Filii tui; qui in tempore a te præordinato me in sanctam ejus Societatem vocasti et adoptasti, tribue, obsecro, ut ipsi æque in cruce passionis, ac in luce doctrinæ et sanctæ actionis jugiter conformer et configurer. Ipse enim est testis fidelis, Doctorum, Prophetarum, et Martyrum princeps. Exprime in me ejus exemplar, quod mihi in monte Calvariæ monstrasti.

O Domine Jesu, amor noster! per merita SS. Matris tuæ et Prophetarum, mihi largire idipsum, quod tam enixe postulo: fac ut tuas, eorumque coronas participem, quorum labores et munus participo. Dixisti et promisisti: « Qui recipit Prophetam in nomine Prophete, mercedem Prophete recipiet. » Recipi Propheta, non Prophetam, imo cum eis ecurrere et prophetavi: recipi te principem Prophetarum in magistrum et sponsum anime meæ: concede ergo et martyrii lauream prophetiæ a te decretam, quam tot annis, tot votis assidue efflagitavi et efflagito. Mille modis, quos in tuæ providentiæ thesauris reconditos habes, facillime eam mihi, etiam medios inter christianos, exhibere poteris, ut pluribus exhibuisti. Theodosiana erant tempora, quando S. Joannes Chrysostomus ab Eudoxia, et amulsi Episcopis in exilium necomque actus, aurei tui oris, liberæque inreptionis præmium tulit martyrium; atque assiduis itineribus noctu diuque fame, siti, solis ardore, febrî, aliisque ærumnis lenta, sed acri morte occumbere coactus, non semel, sed decies martyr, gloriose de hostibus suis, ipsaque morte triumphavit. Heracliana erant sæcula, quando S. Martinus Pontifex Paulum Constantinopolitanum Patriarcham monothelitam excommunicans, jussu Constantis Imperatoris a

Calliopa exarcho in Lateranensi ecclesia perfide captus, et ad Constantem missus, ei in faciem fortissime restitit: quocirca ab eo in Chersonam relegatus, fame et ærumnis confectus, nobile pro Christo et orthodoxa fide martyrium letabundus et glorians obiit anno Christi 634, vive suorum infelicitium temporum constans et gloriosa felicitas. Justinianæ erant tempora, non Neronianæ, non Diocletianæ, cum Sylvester Papa in urbe christiana, inter christianos, a christianis tulit palmam martyrii. Similia fuere, cum Joannes et Felix Pontifices eandem obtinuerunt, te utique dante, te procurante. Romam ecce me vocasti, ut Romæ inter medios prophetas et martyres degerem. Calco assidue terram rubricatam, et pene adhuc stillantem sanguine S. Pauli, et trescentorum millium martyrum; hos quotidie oculis, auribus, animo specto, hi mihi martyrii sui sitim accunt, hi ardoris sui flammam injiciunt; ut turpe astimem, inter tot domesticos doctores martyres, externum doctorem, non martyrem versari. Imple ergo hoc meum votum qui implet in bonis desiderium servorum tuorum. Da, Domine, non inertem vitam, da nec inertem in lecto mortem; da potius cum Christo ut moriar ligno aut ferro, pulchramque petam per vulnera mortem. Scriptiois hujus et doctrinæ meæ unum hoc tantum sigillum restat; concede, queso, Ulred, si non meis meritis, certe veritati tuæ quam conscripsi. Indidisti mihi hoc desiderium jam olim ab ipso ingressu in hanc S. Religionem; reipsa ergo præsta et perfice in ingressu vitæ meæ, quod me tam cupide desiderare fecisti, ad tuam perennem laudem, et Ecclesiæ tuæ decus, ut verbo et exemplo sanctiam tua oracula, doceamque etiam post mortem, et cum sanguine Abel posteris per omnia sæcula futura inelamem: VIVITE DEO, VIVITE COELO, VIVITE ÆTERNITATI. Hoc est enim omnis homo.

DOXOLOGIA
SAPIENTIÆ ÆTERNÆ

EX EPITOME GESTORUM ET VISIONUM DANIELIS.

I. Multifariam multisque modis locutus es, Domine, Prophetis: sed novissime per somnia et ænigmata locutus es Danieli, sapientissimo in filiis hominum.

Daniel cum tribus pueris in Babylone carne et vino abstinuit: ideo dedisti eis sapientiam, et Danieli prophetiam.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terre, quia abscondisti hæc a sapientibus, et ventri deditis: ac revelasti ea parvulis et abstinentibus.

Ita, Pater, quoniam sic placitum fuit ante te: sic decuit ut mater sapientiæ sit humilitas et abstinentia, ut qui jejulant ventre, pascantur in mente.

II. Vidit rex statuum ex auro, argento, ære et ferro: sed lapis de monte abscissus ea comminuit.

Daniel quatuor regna hic portendi videt, iisque eversis quintum regnum regnorum: quod in æternum non dissipabitur.

Hinc rex Daniele adoravit, et in sublime extulit: eumque constituit principem super omnes Provincias Babylonis.

III. Rex auream statuum erexit, eamque colli jussit ut numen: tres pueri idolum abominati sunt.

Pereant simulacra gentium: quæ sunt argentum et aurum, opera manuum hominum.

Ece enim Deus noster in cœlo, qui fecit cœlum et terram: ipse nos potest eripere de camino ignis ardentis.

Rex furens conjicit eos in fornacem succensam: orant martyres stantes in flammis.

Sicut in holocausto arietum et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie: o Domine, victima flammæ viva, placensque tibi.

Mox adfuit eis angelus, flammam ignis excussit: fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem.

Non tetigit eos omnino ignis: neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.

Benedicite ergo, omnia opera Domini, Domino: benedicite, angeli Domini, Domino.

Benedicite, cœli, Domino: benedicite, omnis Spiritus Pei, Domino.

Benedicite, ignis et æstus, Domino: benedicite, gela et frigus, Domino.

Benedicite, servi Domini, Domino: benedicite, Sancti et humiles corde, Domino.

Confilemini Domino quoniam bonus: quoniam in sæculum misericordia ejus.

IV. Rex superbus vidit arborem proceram, audit: Succidite eam: cor ejus ab humano commutetur, cor ferè detur ei.

In sententia vigillum decretum est: donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum.

Daniel ait: Hec est interpretatio: Ejicient te, o rex! ab hominibus, et cum bestiis ferisque erit habitatio tua.

Fœnum ut bos comedes, et rore cœli infunderis: septem tempora mutabuntur super te, donec cognoscas regnum Excelsi.

Mox sermo completus est, rex eiecit septem annos fœnum ut bos comedit: inde ad se reversus predicavit magna Dei.

Quia potestas ejus potestas sempiterna: et omnes habitatores terre apud eum in nihilum reputati sunt.

Non est qui resistat manui ejus: qui gradientes in superbia potest humiliare.

V. Balsasar temulentus laudavit deos aureos et argenteos: mox videt manum scribentem in pariete: *Mene, tekel, phares*.

Cui Daniel: Deum qui habet statum tuum in manu sua, et omnes vias tuas, non glorificasti: adversus Dominatorem cœli elevatus es.

Ideo *Mene*, numeravit Deus regnum tuum, et complevit illud.

DOXOLOGIA SAPIENTIE ÆTERNÆ E GESTIS ET VISIONIBUS DANIELIS. 197
Tekel, appensus es in statera, et inventus es minus habens.

Phares, divisum est regnum tuum, et datum est Medis et Persis.

VI. Daniel adorat Deum: ideo ab æmulis, frustra remanente Dario, conjicitur in lacum leonum.

Deus misit angelum suum, et conclusit ora leonum: quia coram Deo justitia inventa est in eo.

VII. Daniel videt quatuor monarchias, quasi bestias: læenam, ursum, pardum, et monstrum habens decem cornua.

Antiquus dierum sedit: thronus ejus flamma ignis, rotæ ejus ignis accensus.

Vestimentum ejus candidum quasi nix, fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus.

Millia millium ministrabant ei: et decies millies centena millia assistebant ei.

Hæ sunt myriades Seraphim et Cherubim: judicium sedit, et libri aperti sunt.

Ece cum nubibus cœli venit quasi filius hominis: et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum: omnes populi, tribus et lingue servient ei.

Suscipient regnum Sancti Dei Altissimi: et obtinebunt regnum usque in sæculum, et sæculum sæculorum.

Regnum, et potestas, et magnitudo regni, quæ est subter omne cœlum, dabitur populo Sanctorum Altissimi: cujus regnum sempiternum est, omnes reges et creaturae obedient ei.

VIII. Daniel sub specie hirci sternentis arietem, vidit Alexandrum sternentem Darium.

Ab Alexandro descendit Antiochus Epiphanes: qui deiecit locum sanctificationis, abstulit iuge sacrificium.

Usquequo, Domine, iuge sacrificium, et sanctuarium et fortitudo conculcabitur?

Usque ad vesperam et mane, dies duo millia trecenti, et mundabitur sanctuarium.

IX. Equando, Dominator Domine, complebuntur desolationis Jerusalem septuaginta anni? Peccavimus, inique egimus: tibi, Domine, justitia, nobis autem confusio faciei.

Gabriel ad Daniele advolat: Audi, ait, vir desideriorum: septuaginta hebdomades abbreviate sunt.

X. Ut ungatur Sanctus Sanctorum: ut occidatur Christus, ut finem accipiat peccatum, ut adducatur justitia sempiterna.

Ece vir vestitus lineis, acinctus zona aurea, acies ejus ut fulgur, oculi ut lampas ardens, irachia et crura ut æs candens: intellige, ait, vir desideriorum.

Ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut affligeres te in conspectu Dei: exaudita sunt verba tua.

Hoc anno Darii et Cyri primo, Judæi Babylone liberabuntur.

Princeps autem Persarum restitit mihi: et ecce Michael venit in adiutorium meum.

XI. Audi bella inter reges Agulonis et Austri, inter Selencidas et Ptolemæos.

Ex Selencidas prodibit Antiochus: qui dabit abominationem in desolationem.

Populus autem sciens Deum suum obtinebit, et faciet: ac docti in populo doceant plurimos.

Ex eis multi ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum: ut conflentur, et eligantur, et dealbentur.

Antiochus, et ejus antitypus Antichristus, in altum elevabitur: adversus Deum dierum loquetur magnifica.

Erit in concupiscentiis feminarum: Deum Maozim in loco suo venerabitur.

Dominabitur thesaurorum auri et argenti, et in omnibus pretiosis Egypti: per Libyam quoque et Ethiopiam transibit.

Figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inelytum et sanctum: ibi cædetur, et nemo auxiliabitur ei.

XII. In tempore illo consurget Michael, qui stat pro filiis populi Dei.

Tunc salvabitur omnis fidelis et patiens, qui inventus fuerit scriptus in libro vite.

Omnes enim qui dormiant in teræ pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobrium æternum.

Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; et qui ad justitiam erudiant multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Audite hæc, doctores; audite, martyres, hanc gloriam, hæc coronas ambite, docendo orbem verbo et exemplo.

Stupet Daniel et orat: usquequo, Domine, finis horum mirabilium?

Elevavit angelus manus in cœlum, et juravit per viventem in æternum: quia in tempus et tempora, et dimidium temporis.

Beatus qui expectat, et pervenit ad dies mille trecentos triginta quinque.

Tu autem vade ad præfinitum: et requiesces, et stabis in sorte tua in finem dierum.

XIII. Susanna a senibus adulteris in arcto deprehensa ingemuit: angustie mihi sunt undique.

Si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.

Sed melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.

Flens suspexit ad cœlum: Deus æternæ, qui absconditorum es cognitor, tu scis quod falsum testimonium tulerunt contra me: et ecce morior, cum nihil horum fecerim.

Exaudivit Deus vocem innocentis, suscitavit spiritum Danielis pueri qui judicavit eos.

Invererate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua: angelus Dei scindet te medium.

Semen Chanaan et nunc Juda, species decepti te

angelus Domini stat, ut seceat et interficiat te.

Unus sub schino, alter sub primo, se eam vidisse peccantem mentitus est.

Lapidavit ergo eos populus, et Susannam innocentem liberavit.

XIV. Daniel everit Bel, et draconem occidit; Idcirco Chaldaei coniecerunt eum in lacum leonum.

Cum leonibus hussit quasi cum agnis: dederunt confessionem sancto.

Angelus transfert Habacuc eum cophino ex Jurea in Babylonem: Daniel, ait, serve Dei, tolle prandium, quod tibi misit Deus.

Confiteantur Domino misericordiae ejus: et mirabilia ejus filiis hominum.

Qui habet potestatem omnis carnis, qui occidit et vivificat; qui deducit ad portas mortis, et rediit.

Sperate in eum omnes qui timefis eum: protector est omnium sperantium in se.

Custodit eos quasi pupillam oculi sui, illesos per ignem et aquam deducet eos.

Domine pars hereditatis meae, portio mea in terra viventium.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto: Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

TRINITATI INCREATÆ

ET CREATÆ IN CHRISTO JESU

TRINUM PROPHETARUM JUBILUM ET VOTUM.

I. En tibi, o S. Trinitas, novus et numerosus quaternorum Cherubimorum ternio, τρι; τετραχρονος, triplici inquam quaternarum vocum choro te celebrantium, consonoque dissonarum linguarum concertu tibi cum Seraphinis jugiter acclamantium: « Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth. » Hi sunt duodecim Prophetae, tui praecones et musici, duodecim scilicet Apostoli, Evangelista, et Chorales veteris Testamenti, qui in ternos quaterniones, quasi ternos celestis musices choros, distributi te ambiunt, tibi que famulantes circumstant, ac in quadriga Cherubica triplicata S. Triadis nomen et gloriam toto orbe discurrentes, concinendo circumferunt. Hicce ego, eos commentando, τετραχρονος; eam alternante Seraphinorum choro succino: « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis: plena est omnis terra gloria tua. » Suscipe hosce meos in tuos Prophetas labores: suscipe mea, exilia licet, tuae Celsitudinis praeconia. « De ventre enim matris meae Deus meus es tu: in te projectus sum ex utero. » Ita « S. Ignatius, » tertius a S. Petro Antiochenus Episcopus, « visionem angelorum per responsorios hymnos sanctam Triadem laudantium vidit, et modum visionis Antiochena Ecclesia tradidit; unde ad omnes Ecclesias ista traditio promanavit, et haec est ratio hymnorum responsiorum, » ait Socrates lib. VI Hist. cap. VIII, nimirum: « Felix beatorum mentium otium, iuge pia doxologia est negotium; qui que semel in divinitatem se mersit animus, non nisi ejus deliciis et laudibus pascitur: » in quibus proinde recitandis et explicandis S. Trinitati sit omnis honor, Ecclesiae decor, lectoribus sapor, mihi labor.

Hocce ergo Sanctissima Trinitas, et trina Unitas, unaque Deitas novum sit jubulum, quo tibi duodecim melodis Prophetarum, quasi musicorum, vocibus jubilo in novo hoc sancti anni jubileo, quod tertium in vita hac mihi cernere agereque ad plenam culparum veniam, gratiam et sanctimoniam indulsisti: quo pariter ternos tuos, Prophetarum et Ecclesiae hostes, inauditis pene a saeculo preliis et triumphis, per ternos reges tuis auspiciis prostratos, vel subactos ceruimus, gratulamur et jubilamus. Turcarum innumeras copias roburque formidabile, per Serenissimum Poloniae regem SIERAXONUM III Jagellonidem, et S. Casimiri abnepotem, Moscorum et Tartarorum vindicem, tot cladibus attrivisti; ut, si ceteri principes ei suppetias tulissent, jam actum esset de Ottomanorum imperio. Porro excessit ille libens patrio et avito Sueciae regno, ne fidem Deumque perderet: hanc tui causa exiguae ditionis jacturam, amplis illi in Moscovia, Polonia, Livonia, Waechia, Russia, Asia triumphis et imperiis centuplo fœnore compensasti.

II. Insuper reges praecipuos aetate inter se matrimoniorum vinculo colligasti, simulque omnibus idem studium haeresis seditiosam et rebellis exstirpanda aspirasti. Indidisti enim eis hanc sapientiam, ut clare cognoscerent enerve et imbelle esse regnum, in quo cives inter se de religione digladiantur, ubi haeretici pro sua perfidia usque ad mortem dimicant, perfidique non tantum cives, sed et principes suos produnt perduntque; fidei enim et religionis dissidium, in saeculo parit Ecclesiae et republicae dissidium, idque interpericulum, ut rex orthodoxus regni sui dominus et rex non sit, quamdiu in eo talis grassatur haeresis et haeretici, qui et seditioses confiare, et Turcae aditum patefacere, et vicinos principes ad bellum sollicitare solent. Qua ratione enim regi suo

fideles sint, qui Deo sunt injurii, blasphemi, infideles? Qua ratione principi fidem servant, qui fidem Christo et Ecclesia datam violarunt, et assidue ac pertinaciter violant, quique suam lance perfidiam rebellionem armant et propugnant? Non id ipsorum, non natura, non indolis, sed phrenesis, hæresis inquam seditiosa et infida, est vitium. Aperuisti regum oculos, ut id liquido cernerent, ideoque singuli in Calvinismum, ut regni sui pestem insurgerent. Ita dedisti christianissimo Galliarum regi Ludovico XIII, S. Ludovici hæredi et æmulo, supra ætatem animos et vires, ut urbes et arcus plurimas quas Hugonotti insecderant, armata manu eis extorqueret, cæteras pene omnes ad deditionem cogeret, quod nemo majorum cogitare, nedum aggredi ausus fuerat; ut jam ipse Francia totius sit rex, qui ante triennium dimidiatus et precarius ejus tantum rex esse videbatur. Ita FERDINANDUM imperatorem invictum, spem et columnam Germaniæ, tot tantisque victoriis, iisque continuis decorasti, ut te pro eo manifeste pugnante, illud Julii Cesaris, imo vero propatru sui Caroli V imperatoris jure dicere possit: «Veni, vidi, vici Christus.» Et illud Dehhoræ, *Judic. v*: «Nova bella elegit Dominus, portas hostium ipse subvertit, etc. De cælo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine et cursu suo, adversus Sisaram pugnauerunt.» Instar fulminis enim victor ejus exercitus, duce Bavaro, quasi redivivo Juda Machabæo, pervasit subegitque Austriam, Bohemiam, Moraviam, Silesiam, Hungariam, Palatinatum utrumque, ex iisque hæreticorum patriarchas Hussitas, ac rebellionum faces Calvinistas, expulit et profligavit: qua in re suas quoque egregie præstitere partes insignes ex Italis Belgisque duces, cum validis copiis ab optimo rege catholico opportune in auxilium submissi; ut jam Germania putidis et pestiferis membris ressectis libera, redintegrari, revalescere, pristinasque vires et robur queat colligere: quibus in unum collectis roborata, non tantum Turcis resistere, sed et eos bello lacessere et invadere audeat, Hungariamque hæresis dissidio perditam, unitis Germanorum et vicinorum armis repetere et recuperare valeat. Hæc eorum æterna erit gloria, hi immortales triumphii, hæc trophæa, quæ in omne ævum perennabunt. Agite, principes generosi, pergitæ magnis animis, opus felicibus adeo auspiciis cœptum conficite, paribus studiis rebellem Calvini hæresin penè evulsam stirpitus uulibet eradicate.

III. Quare procul absit a christiano fidelium peetore, ut hæreticos contra orthodoxum suum principem rebellantes adjuvare, aut fovere satagat. Qui enim hæreticos juvat, hæresin juvat et propugnat, ipsamque Christi fidem et Ecclesiam oppugnat. Qui rebelles juvat, rebellionem juvat et propugnat. Quocirca justo Dei judicio reddetur ei talio, ut in quo peccavit, in eodem puniatur, et ab hæreticis bello, a subditis rebellionem exagitetur; ut, quod aliis fecit injuste, idem juste a suis patiat. Sapienter Thucydides, lib. I: «Nullus princeps, inquit, a suis subditis juste puniendis arendus est: et qui id facit, parem in se legem statuit, ne et ipse suos puniat delinquentes.» Ita gravem non tantum censuram, sed et vindictam Dei subit Josaphat, pius aliqui rex Juda, quando oraculo Jehu castigatus audivit: «Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris; et idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et præparaveris cor tuum ut requireres Dominum,» II *Paral.* XIX, 2. Graviorem vero excepit ab Eliezer propheta, in eum detonante: «Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritaque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis,» II *Paral.* XX, 37. Et tamen Josaphat Ochoziam adjuverat, non in impietate, sed in re politica duntaxat, nimirum ad navigandum in Tharsis. Porro verissimum est istud, licet nonnullis paradoxum: «Christianorum de christianis parta, cadit victoria victa,» uti evidenter demonstrat in Politica pereruditus Christophorus Varsevicius in *Paradosis*. Quamobrem sapientes consiliarii hoc suis principibus instillant principium: «Ut tuum regnum firmes et amplifices, omni studio cole pacem et fœdus cum vicinis christianis principibus. Horum enim amicitia tibi erit murus et antemurale.» Nam, ut ait rex sapientissimus: «Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma,» *Prov.* XVIII, 19. Quin et Atticus Orator: «Præcipuum, inquit, boni principis opus est, amicos parare. Nullum enim majus boni imperii instrumentum, quam boni amici,» Plinius in *Panegyrr*. Audiant christiani saluberrimum Anchisæ apud Virgilium, Romanos a civilibus bellis dehortantis, consilium:

Ne queso, ne tanta animis assuesceta bella,
Neu patriæ validas in viscera vertite vires,

Ista ergo magnifica Dei sunt opera, qui principibus sibi fidelibus facit mirabilia magna solus; cui proinde tota Germania, tota Gallia, tota Polonia, imo totus orbis christianus ob tantas tamque recentes victorias, cum gratiarum actione canticum novum cœcinat, totoque hoc jubilato cum Mose et Hebræis jubilet: «Cantemus Domino; gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem projecit in mare,» *Exod.* XV. Eia S. Trinitas, tribus virtutis tuæ lanceis, tua iniqua potentia, sapientia et gratia, trium hostium tuorum, pariter ac Prophetarum, Saracenorum inquam, Hæreticorum et Schismaticorum mentes cordaque feri et saucia, ut omnes sese tibi subdant, te agnoscant, credant, ament, glorificent: «Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto, sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.» Tunc tuæ Majestati et clementiæ vere et exsultanter omnium gentium jubilis, illud regii vatis oraculum jubilabimus: «Omnes gentes, plaudite manibus, jubilate Deo in voce exsultationis. Psallite Deo nostro, psallite regi nostro, psallite: quoniam rex omnis terræ Deus, psallite sapienter,» *Psalm.* XLVI. «Jubilare Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus, date gloriam laudi ejus,» *Psalm.* LXV. «Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam et honorem: afferte Domino gloriam nomini ejus,» *Psalm.* XCV.

IV. Tu rex sæculorum immortalis, invisibilis, gloriosus, qui lucem habitas inaccessibilem, per Verbum incarnatum te mundo pandere, apparere et cerni, ac loqui, versari, et convesci nobiscum dignatus es: per illud nos tibi reconcilias et unis: in illo divitiis gloriæ tuæ nobis ostendis, eum, dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilem amorem rapiamur. Christus enim dum nostram carnem assumpsit, nobisque consanguineus et cognatus, imo frater, fieri dignatus est, nos Deo incorporavit, ac S. Trinitatis affines effecit. Ipse ergo est salus nostra, honor noster, amor noster, delicia nostra. Nimirum hoc manifeste magnum est pietatis tuæ sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria, I *Timoth.* III. Hoc divini tui consilii arcanum prioribus generationibus incognitum, et æternis temporibus tacitum revelasti Prophetis, quasi aquilis cælestibus, ut idipsum nobis discendi vocum concordia præcinerent. Hoc est Verbum infans, puer sapiens, Deus lactens, Christus crucifixus, qui factus est nobis sapientia, justitia et redemptio. Hic est fidei nostræ axis, sapientiæ basis, sanctitatis apex, charitatis illicium, felicitatis centrum. tonat de eo Michæas cap. V: «Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te egredietur qui sit dominator in Israel: et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.» Insonat Aggæus cap. II: «Adhuc unum modicum est, et ego commovebo cælum et terram, et mare et aridam; et movebo omnes gentes. Et veniet desideratus cunctis gentibus.» Consonat Malachias cap. II: «Statin veniet ad templum suum dominator quem vos queritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus ejus? Et quis stabit ad videndum eum?» Succinit Zacharias cap. III: «Adncam servum meum Orientem.» Et capite IX: «Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinclos tuos de lacu.» In Christo ergo, o increata S. Trinitas, tui vivam imaginem expressisti, et triadem creatam efformasti: quod admirans S. Joannes, *epist.* I, cap. V: «Tres sunt, inquit, qui testimonium dant (Verbo incarnato, Christo Jesu) in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt.»

Felix Bethlehem, felix Judæa, felix Jerusalem, quæ non tantum Prophetas, sed et ipsum Verbum incarnatum gignere, videre et audire digna fuisti; quæ divinis ejus pedibus calcata, ejus sermonibus, sudoribus, lacrymis, suspiriis, quin et sanguine pretioso irrigata, eum hospitem, imo civem et filium, redemptorem et salvatorem habere meruisti; scilicet, «factus est in pace locus ejus, et habitatio ejus in Sion. Quæsimus locum Domini, tabernaculum Deo Jacob. Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis silvæ. Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus,» *Psalm.* CXXXI. Ibi suam ipse fundavit Ecclesiam, ibi refulsit aurora legis novæ in splendoribus Sanctorum, Virginis Deiparæ, Apostolorum, Evangelistarum, ac priorum fidelium fide et charitate ardentium. Quocirca Christus sponsus hunc thalatum sibi adamans, indeque sponsam Ecclesiam alliciens: «Veni, inquit, de Libano (de Jerusalem et Judæa) sponsa mea: veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanæ, de ver-

tice Sanir et Hermon (utique Judææ montium), de cubilibus leonum, de montibus pardorum. » *Cant.* iv. Idipsum præcinit Zacharias cap. xiii: « In die illa erit fons patens (gratia et baptismi) domini David, et habitantibus Jerusalem, in abluitionem peccatoris et menstrua. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra. » Et cap. xiv: « Stabant pedes ejus in die illa super montem Olivarum, qui est contra Jerusalem ad Orientem. Et erit in die illa, exibunt aquæ vivæ de Jerusalem, etc. Et erit Dominus rex super omnem terram; in die illa erit Dominus unus, et erit nomen ejus unum. » Micheas vero cap. iv: « De Sion, ait, exhibit lex, et Verbum Domini de Jerusalem. »

In felices ergo et miseri christiani, qui a suis incunabulis exsulant, qui sanctam urbem, sanguine Christi purpuratam, qui aurora fuit Ecclesiæ, primumque ejus regnum a Turcis et Saracenis possideri, profanari et sacrilege pollui cernunt et tolerant. Non toleravit id Constantinus imperator qui loca sancta christianis restituit: cujus nutu et sumptu mater S. Helena Hierosolymam profecta, loca sancta religiose venerata in Bethlehem, monte Calvaria et Oliveti, alibi que regia magnificentia templa et basilicas exadificavit. Quare cepit tum eo peregrinatio a fidelibus frequentari, confluentibus e toto orbe devotionis ergo christianis. Ipse S. Hieronymus, relieta Roma, in Bethlehem se transtulit, ut ad Christi incunabula viveret et moretetur; quem secuta S. Paula, magnum post se trahens nobilitatis Romanæ agmen, ibidem quatuor extruxit monasteria, in quibus ipsa cum filia Eustochio Christi paupertatem, humilitatem et sanctitatem imitata, vitam egit religiosam et coelestem. « Bethlehem ingressa, ait S. Hieronymus in *Epitaph. Paula*, et in specum Salvatoris ingrediens, me audiente jurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præsepi Dominum, Magos adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem Virginem, pastores nocte venientes, ut viderent Verbum quod factum erat, et jam tunc Joannis Evangelista principium dedicarent: In principio erat Verbum, et Verbum caro factum est; mixtisque gaudio lacrymis loquebatur: Salve, Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de cælo descendit. Salve, Ephrata, regio uberrima, cujus fertilitas Deus est. »

Constantinum secutus Heraclius imperator anno Domini 628, caelestibus de Cosroe Persarum rege potius victoriis, crucem Christi ipsi ereptam, Hierosolymam victor reportavit, ac deposito regali cultu, detractisque calceis, et plebeio amictu indutus, illam propriis humeris retulit in eum montem, quo eam salvator tolerat; ac in eodem Calvaria loco statuit, unde a Persis fuerat asportata. Ita S. Trinitatis Christianique injurias ultus Heraclius hæc de Persis vindicias dedit, imo reddidit Hierosolymæ. Jerusalem enim est civitas Dei electa, sancta et gloriosa, fundata in montibus sanctis, centrum et umbilicus mundi, urbs perfecti decoris, gaudium universæ terre, paradisi orbis; quæ tanquam regia inter omnes urbes, velut caput in corpore, sicut sol inter astra effulget; quasi Ecclesiæ militantis Capitolium, triumphantis typus et prælium.

V. Post Constantinum et Heraclium Urbanus II Pontifex æternum decus et gloriam sibi peperit (unde et monumento ejus hoc elogium inscripserunt: « Urbanus II, auctor expeditionis in infideles »), cum Concilio apud Clarum Montem habito anno Domini 1095, ita principes Gallia ad recuperandam Hierosolymam a Saracenis jam diu occupatam, animavit, ut non dubitarent mori pro illa civitate, in qua Christus pro nobis mortuus est. Quare effecit ut trecenta hominum millia nomen in militiam Christi dederint, signumque crucis susceperint, atque inter illos multi principes, duces et comites: in quibus eminuit Godefridus Bullonii dux, præstantis animi, religionis et fortitudinis vir: qui quam facile Terra sancta a christianis recipi possit, ostendit, dum parvis copiis residuis Hierosolymam anno Domini 1099, expugnavit, feria sexta, hora qua Christus mortuus est, ipseque primus conscensis muris urbem ingressus, primus deinde Hierosolymæ christianus rex, quasi novus David creatus, regnum in posteros sex reges, per LXXX annos propagavit, idque merito suæ virtutis, pietatis et modestiæ, qua, ut alia præteream, christianis principibus eum de more regio diademate coronare satagentibus, humilitatis studio restitit. dictans: « Nolite ea aurea insigniri in urbe sancta, in qua Christus Dominus pro nostra salute spemam turbasset: unde ea contentus, illicque reverentiam exhibens, regiam respuit, regum optimas, lumen et speculum cæterorum, » ait Wilhelmus Archiepiscopus Tyri, lib. IX *Belli sacri*, cap. ix. Vivet, Godefride, vivet, Urbane, tua virtus et gloria, quamdiu sæculorum omnium vivet. *ÆTENITAS.*

Porro orationem Urbani, qua in Concilio Claromontano omnes ad bellum sacrum accendit, recitat idem Wilhelmus, in qua inter cætera ait: « Hæc igitur salutis nostræ incunabula, Domini patrium, religionis matrem, populus absque Deo, ancilla filius Ægyptia possidet violenter, et captivitate libera filius extremas imponit condiciones, quibus versa vice merito servire tenebatur: Saracenorum gens impia, loca sancta in quibus steterunt pedes Domini, jam a nullis retro temporibus violenta premit tyrannide, subactis fidelibus et in servitutem damnatis. Ingressi sunt canes in sancta, profanatum est sanctuarium, humiliatus est cultor Dei populus, angarius patitur indignus genus electum, servit in luto et latere regale sacerdotium, princeps provinciarum facta est sub tributo civitas Dei. Templum Domini, de quo zelans Dominus vendentes ejecit, ne domus Patris ejus fieret spelunca latronum, facta est sedes daemoniorum. Templum Domini, inquam, ut ait Mathathias, quasi vir ignobilis, vasa gloriæ ejus abducta sunt captiva. Civitas Regis regum, quæ aliis regulas intemeratæ tradidit fidei, gentium superstitionibus cogitur in vita deservire; sancta Resurrectionis ecclesia, requies dormientis Domini eorum fœdatur spurcitiis. Loca venerabilia, quæ Dominum in carne susceperunt hospitem, signa viderant, senserunt beneficia, facta sunt gregum præsepia, stabula jumentorum. Accingimini ergo, et estote, filii, potentes, et pugnetis adversus infideles; quoniam melius est mori nos in bello, quam videre mala gentis nostræ et sanctorum. » Audite hæc, principes, audite, christiani, summi Pastoris vestri, Christi Vicarii lamenta, imo oracula.

VI. Urbani cepta constanter prosecuti sunt succedentes ex ordine Pontifices, Paschalis II, Gelasius II, Callistus II, Lucius II, sed maxime Eugenius III, qui anno Domini 1143, urgente Ludovico rege Francorum, et S. Bernardo, expeditionem in Terram sanctam suscitavit, ac S. Bernardum ad omnes Gallia et Germania populos (qui eum ut Prophetam, vel Apostolum suscipiebant) in eam concitandos auctoravit; quare sequenti anno omnium consensu, S. Bernardus totius belli dux et princeps militiæ electus est. Verum satis visum est Eugenio, si ille tuba sacerdotii indiceret bellum, et tam verbis, quam litteris christianos ad id excitaret: quod illum felicissimè consequentibus innumeris signis et prodigiis præstitisse, testantur Acta vite ipsius, et Epistola ab eo scripta, nec non et Otto Frisingensis; sed magis ipse rerum successus, dum non solum Ludovicus rex celebrato apud Verzelaoum conventu, crucem, quasi belli sacri insigne, ab eodem S. Bernardo sumpsit una cum multis regni sui principibus et optimatibus, quas tam ingens populi multitudo secuta est, ut vacuarentur urbes et castella; sed et ejusdem hortatu Conradus, Romanorum rex, generali apud Spiram conventu indicto, æque crucem una cum fratre suo Henrico, duce Noricorum, aliisque principibus et nobilibus plurimis (etiam Polonis, adeoque Henrico Boleslai regis fratre, teste Cromero lib. VI *Polon.*) accepit: quibusnon etiam signati sunt nonnulli Episcopi, atque inter alios ipse Otto Frisingensis, virtutibus et meritis clarus. Qui demum addit non solum ex Romano Imperio, sed etiam e vicinis regnis, puta Francia, Anglia, Pannonia, innumeris populis ac nationibus hæc expeditionis fama ad sumendam crucem commotus, repente sic toto pene Occidente siluisse, ut non solum bella movere, sed et arma quempiam in publico portare nefas haberetur. Utinam nunc iterum S. Bernardus, vel e celo idem classicum fidelibus canat!

Ludovicum et Conradum æmulatus est S. Ludovicus, Francorum gloria dicam, ac sanctitas, an verius utrumque? qui in Palestinam non tantum copias transmisit, sed ipse quasi eorum dux, relicto avito solo et regno, per tot terrarum mariumque spatia, maximis impendiis, laboribus et conatibus, semel et iterum trajecit, ut eam Saracenis extorqueret, et christianis pristinis hæreditibus assereret: sed cum peccatis fidelium exigentibus, idipsum, quod tanto conamine, virtute et animo moliebatur, perficere non posset; mortem tamen in tam gloriosa expeditione optetere anno Domini 1270 non dubitavit, fidensque cygnæum cecinit: « Introibo in domum tuam, Domine, adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo; » nimirum, « teuditi ad astra per aspera virtus: » quin et operis tam christiani prosequendi et perficendi decus filii posterisque suo exemplo, æque ac testamento reliquit. Resuscita, Domine, hæc S. Ludovici zelum in catholicis regibus et principibus, præsertim Turcæ limitaneis et confinis, ut unanimes in tantum opus conspirent; sed et remotiores excita, ut in partem tam gloriosi operis veniant, ac

nominatim S. Ludovici sequaces, hæredes, et cognomnes, ut victricia arma ab hæreticis in Saracenos transferant, ac Francos, cæterosque otiosi nescios opere tam sancto occupent, ne ipsorum ardor quietis impatiens in bellum vel civile, vel christianum, quo sese invicem collidunt, turpen que dent maculam in gloriam suam, ac iram Dei in se concitent, erumpat; sed potius in Turcas, Tartaros et Saracenos, juratos S. Trinitatis Christianique hostes, ad vitam et immortalem eorum gloriam, sese exerat. Hoc nomen christianissimum eis hæreditarium, hoc S. Ludovicus progenitor, hoc generosa indoles et animi celsitudo, hoc S. Ecclesie amor et fidei ardor, hoc victorie et trophæa contra Christi perduelles cœlitus data, hoc præsules, hoc Pontifices, hoc fideles omnes jure suo ab eis efflagitant.

VII. Sapienter S. Catharina Senensis theodidacta (uti refert Raymundus Generalis Ordinis Prædicatorum, et ex ipso Ambrosius Catharinus in ejus *Vita*) Summos Pontifices, Gregorium XI et Urbanum VI, anno Domini 1373 et sequent., acriter ad bellum Turcis inferendum exstimulavit. Cumque Pontifex regereret, illud in tot intestinis principum Italiae, aliarumque regionum dissidiis, importunum videri, institit illa: « Imo vero, inquit, nunc maxime opportunum est, adeoque nullum efficacius remedium ad dissidia hæc tollenda suppetit, quam si fœdus sanctum sanciat, quo omnes paribus animis in communes Christi et Christianorum hostes conspirent: ibi suos animos et impetus, suos pugnandi ardores irasque effundent, eaque ratione privatas pœnent lites et odia. » Ita, ut alios taceam, Rogerius et Boemundus fratres, Sicilia, Apulia et Calabria principes, continuo inter se de principatu digladiantes, ab Urbano II fœdere belloque sancto conciliati, arma fraterna in Saracenos verterunt. Boemundus enim occupata Melphi, cupiditate gloria incensus, cum duodecim milibus delecte juventutis Italiae in Terram sanctam profectus, sua hæc virtute animique præstantia adeo fratrem Rogerium permovit, ut positis armis dixerit sibi omnia cum fratre deinceps fore communia, ac statim Tancredum filium pugnandi cupidum, belli committentem fratri tradiderit, ait Platina in *Urbano II*. Pari modo acerba Germanorum, Bavarorum, Belgarum, Polonorum dissidia sopita fuisse expeditione in Terram sanctam duce Conrado imperatore, narrat Otto Frisingensis, lib. I *De Gestis Frederici Imperat.* cap. xxx. Sapienter Livius lib. II: « Bella externa, inquit, sedant domesticas seditiones. Externus timor, magnum concordie vinculum. » Idipsum pervidit metuitque Turca, quocirca omni ratione christianos principes a sese invicem divellere, ac inter eos lites et bella serere molitur: ea de causa dum vicinum aggreditur, cum remotioribus fœdus init, imo eos in vicinum concitat, itaque eum christianorum armis expugnat; quo facto remotiores gradatim eadem arte et fraude circumventos, ac ab aliis desertos aggreditur, occupat et subjugat. Fœdifragus enim ipse cum sit, fœdus initum, dum ei lubet, quæ sita occasione abrupit: cum ex adverso christiani, insidiosus fœderis nomine magis quam religione irretiti, vicinos ab eo invasos protegere non audeant, itaque ipsos ejus prædæ exponant, mox et ipsi ejus prædæ futuri. Norunt historiarum et rerum Turcicarum periti, Turcam subinde jurare super libro smegmatico, itaque imposturam christianis facere, ac juramentum violare, dicitando se super libro ficto, non vero, ac proinde ficto, non vere jurasse. Quare jure ei regerant christiani: « Frangenti fidem, fides frangatur eidem. » Nimirum fœdifragus fuit Bajazetes, qui Venetis contra pacta Coronem, Methonem et Naupactum ademit. Bajazetem imitatus nepos Solymanus, qui anno Domini 1537, totis viribus Italiam aggredi destinabat, sed temeritate cœsum Veneti trierarchæ offensus, omnes iras et copias in Venetos sibi fœderatos effudit, Coreyra ipsorum insula longe lateque vastata, et insulis Cycladibus dreptis, negotiatoribusque Venetis toto Turcico imperio cum universis eorum opibus et pecuniis in prædam datis; insuper eosdem Nauplii et Epidaurici concessione, ac duabus in Dalmatia arcibus, Nadino et Lubiana, mulctavit; Solymanum enim erat vox: « Dummodo regnum, nil moror: sicut in cœlo unus Deus, ita in terra unus Solymanus est colendus. » Solymanum patrem amulatus Selymus, fœdus jurejurando cum Venetis initum violans, eis Cyprum extorsit; quin et eis insultans: « Barba, inquit, mihi a Venetis apud Naupactum abrasa succrevit; ego vero eis brachium dextrum capta Cypro amputavi, quod nunquam recrescet. » Annon hæc societas leonina? Pari modo facere et facient cæteri. Cum enim ab origine fuerint sintque orbis prædones, toti opibus regnisque christianorum per fas et nefas inhiant. Interim lethargo quasi sopiti altum dormiunt christiani; quia quis

que longe a se Turcam, et se ab ejus jugo, abesse autumat. Qua in re errant omnes gravissime. Idem censebant olim Constantinopolitani, Trapezuntii, Thraeces, Bulgari, Bosnii, Servii, Hungari, cæterique; at jam a Turca capti, errorem suum vident, et serio, sed sero lugent. Turca in limite, et pene in visceribus est christianorum omnium, et illi eum a se remotum dicitant? O cæcitas! o stupor! Nuper tempore Pii V, inhiavit Creta, Venetiis, totique Italia. Viennam semel iteramque obsidit, inhians Augustæ totique Germaniæ. Ante triennium Poloniam se unico prælio devoraturum, pollicebatur. Imminet ergo, et pene incubat Italia; Germaniæ, Poloniæ. Nunc silet, quia domesticis distinetur dissidiis; at occasionem præstolatur. ea data illico more suo imperatos Italos, Germanos, Polonos adoriatur et opprimet. Utinam periculum hoc adeo quam certum est et præsens, conspiciant, et inito contra eum communi fœdere discentiant christiani, dum res est integra! ne sero cum cæteris jam a Turca occupatis suum torporem, suaque dissidia accusent et profiligandi: quod si præterite neglexerimus, sero penitentes illud requiremus. Nihil enim tam volucere est quam occasio: nihil levius, cum se offert, penditur; nihil magis, cum abicit, desideratur; nihil periculosius amittitur: nihil difficilius recuperatur. Porro quis dubitat Turcam Italiae et Christianis imminere, cum Tunetanum regnum ab eo occupatum a Sicilia, Epirum et Macedoniam a Dalmatia, Forojulium a Dalmatia tenuissimo tractu videat determinari; cum Apollonia, Turcico oppido, Hydruntum regni Neapolis urbem, antea quoque a Turcis possessam, unius noctis spatio annavigari posse intueatur? Quid Hispanis, Italis, Gallis insidiosus Alligerio? Quid Fessa, Marroco, Biserta, et tota illa Afrorum vafrorum societate est infestus? An Gallia ergo expers? nequaquam. Maria quæ utramque ejus partem alluunt, adeo Turcis sunt infesta latrocinii, ut non ora, non sinus, non portus aliquis tutus et iis non exploratus esse videatur. Quocirca Joannes ille Tarnovius Comes, qui sæpius Poloniæ exercitibus victor præfuit, dicitabat « omnia Polonica comitia perpetuam belli Turcici meditationem esse debere. » Idem dicas de comitibus Germanicis, Gallicis, Italicis, Hispanicis. Celebre est illud Græcorum apud Pachymem, lib. V *Historia*: « Cum hostibus Crucis geratur bellum, ubi et victoria laudabilis est, et vinci salutare. » Item: « Pax colenda, ubi Dei jacturam non facimus: bellum gerendum, ubi religio periclitatur totaque respublica. »

Quapropter ut ad Pontifices sacri belli faciales, imo tibicines redeam, Eugenius III pro Terra sancta zelum amulati sunt Alexander III, Lucius III, Urbanus III, Gregorius VIII, Clemens III, Celestinus III, Innocentius III, Honorius III, Gregorius IX, cui mox succedens Innocentius IV, testibus Platina, Onuphrio et aliis, legatos per Franciam et cæteras provincias misit, qui fidelibus suaderent militiam Christi suscipere, et S. Ludovici signa castraque in Terram sanctam sequi. Ad eandem christianos incitavit Alexander IV, Urbanus IV, Nicolaus IV, Innocentius VI.

Eugenius IV vero Pontificatum iniens anno Domini 1431, in Turcas mari classem, terra exercitum legato Juliano Cesarino Cardinale misit, ac duce Ladislao Poloniæ rege triginta Turcarum millia uno prælio inter Hadrianopolim et Danubium cecidit. Tunc quoque Joannes Hunniades a Ladislao Transylvaniæ præfectus, multos Amuralis exercitus delevit, Moldaviam recepit, maximam Servie et Bulgariæ partem victoribus armis percurrit.

Eugenio IV succedens Nicolaus V anno Domini 1447, vehementer institit, ut bellum communi omnium Christianorum consensu in Turcas decerneretur, quos jam parare arma contra Constantinopolitanos senserat: et ob eam Cardinalem Rutenum Constantinopolim miserat, qui imperatori et civibus auxilium polliceretur, si ad catholicam fidem, ut in Concilio Florentino promiserant, redire voluissent; sed illis in schismate persistentibus, justa Numinis vindicta Mahomet Turcarum imperator Constantinopolim paulo post expugnavit anno Domini 1453, ac occiso imperatore Palæologo, crudelissime urbem ferro flammaque vastavit, teste Chalcondyla, lib. VIII, et aliis. Cujus rei labem Pontificatus suo impactam, dum abolere coactis in Turcas copiis studet Nicolaus, arthriticis doloribus exstinguitur.

VIII. Nicolai studiis insistentis successor Callistus III, creatus Pontifex anno Domini 1455, illæo

Turcis bellum indixit. Repertum est in scriptis ipsis hac de re votum, ante pontificatum hinc verbis futuri presagis conceptum : « Ego Callistus Pontifex Deo omnipotenti roveo, et sanctæ individua Trinitati, me bello, maledictis, interdictis, execrationibus, et demum quibuscumque rebus potero, Turcas christiani nominis hostes savissimos persecuturum. » Ea de causa illico predicatorum per totam Europam misit, qui christianos omnes ad arma contra Turcas concitarent; quin et per legatos Usummassanum Persarum regem contra eosdem accendit. Ipse sedecim trimeses Romæ edificatas in hostem misit Ludovico Patriarcha Aquileiensi prefecto, qui triennio maritima hostium Asianorum vexavit, insulas quasdam cepit, ac magnas clades hostibus intulit. Alfonso autem rex et Burgundiæ dux crucis signum suscipientes, ituros se quoque in hostem profitebantur, vel armatos milites eo missuros. Jussit insuper Callistus in meridie campana sono fideles admoneri, ut orationibus eos jurarent qui contra Turcas dimicabant. Hac ratione parva fuit illustris illa de ipsis victoria. Christiani enim duce Johanne Vaivoda, adhortatore Johanne Capistrano Minorita apud Belgradum anno Domini 1456, sexaginta Turcarum millia ceciderunt, captis centum sexaginta bellicis tormentis; Mahometes tyrannus sanctius, fuga salutem quaesivit. Ea victoria Pontifex festum, puta officium solemne, Transfigurationis Jesu Christi die sexta augusti instituit. Actum de crudelissimo hoste tunc fuisset, si christiani principes omnis intestinis odiis et bellis, terra ac mari tantam victoriam prosecti fuissent, sicut Callistus monebat et urgebat. Verum, dum illi segniter rem agunt, Turca resumptis viribus Trapezuntem prius, imperatore interempto, Bosniam deinde rege capto atque interfecto, cepit. Prævidebat hæc et specula Callistus et gemebat, nec cessabat littoris et nuntiis principes christianos alhortari, ut in tantis malorum periculis oculos atqu岸ando aperirent, frustra remedia deinceps quasitaros, ubi jam hostis invaluisset : Platina, Oauphrivus, Genebrardus, in *Chronol.*; Suarez, tom. I *De Relig.* lib. II, cap. v; Azor, tom. II, lib. I, cap. xv. Vide hic quam Pontificibus ex officio continua, et quasi hæreditaria fuerit cura sacri fœderis contra Turcas sancienti.

Quapropter Callisto III succedens Pius II, magni animi, sapientiæ, faciundæ et zeli vir, conventu principum e tota Europa Mantuæ indicto, nervosa et efficaci oratione fidelem persuasit, ut bellum communi omnium decreto Turcis indiceretur. Verum decretum hoc infregerunt max in testina bella, quibus Germani, Hungari, Britanni, Hispani, Itali in se mutuo arma verterunt. Stetit tamen in sententia animosus Pontifex, dumque classem, quæ passim in portibus superi inferique maris ad tantum bellum fuerat edificata, atque Venetorum ducem belli socium Anconæ expectat, d'utina et lenta febrî afflictatus moritur anno Domini 1464, Pontificatus 6, septulus in basilica S. Petri, cum hoc elogio: « Pius II Pontifex Maximus, natione Tuscus, patria Senensis, sedit annos sex. Brevis Pontificatus ingens fuit gloria. Oppugnatoribus Romanæ Sedis intra atque extra Italiam restitit. Conventum Christianorum Mantuæ pro fide habuit. Catharinam Senensem inter Sanctas Christi retulit, etc. Cultor justitiæ et religionis. Admirabilis eloquio. Vadens in bellum quod Turcis indixerat, Anconæ decessit: ibi et classem paratam, et Ducem Venetorum cum suo senatu commisiones Christi habuit. »

Pio II successit Paulus II, anno Domini 1464, qui accepto nuntio Turcas capta Epiro in Illyricum iter parare, legatos misit ad reges et principes, eos oratum, ut, compositis rebus suis, de bello Turcis inferendo ad propulsandam injuriam cogitarent.

Paulum II excepit Sixtus IV, anno Domini 1471, qui, ut christianos principes inter se dissidentes ad concordiam revocaret, et sacro in Turcas fœdere sociaret, Bessarionem Cardinalem Nicænum misit in Galliam, Rodericum Borgiam in Hispaniam, M. Barbum in Germaniam et Pannoniam; Oliverium Carafam maritima 24 trimesium classi præfecit: hinc se junxere 30 trimeses Venetorum, 24 Ferdinandi regis Aragonum, adeo ut illis Turca ex Bosphoro in Ægeum obviam prodire non sint ausi. Smyrna tunc in Asia capta, incolæque omnes abacti. Constans fama est, christianos eo anno magnam Asiæ partem occupaturos fuisse, si ipsi mari, sicut Usummassanum Persarum rex terra, Turcas vexare perrexissent. Mox cum Scodra, ditiosius Venetæ oppidum, a Turcis oppugnaretur, Sixtus Scodranos commeatu et pecunia instruens, ad hosti resistendum animavit. Rursum cum Turca, Hydrunte in Salentinis repente vi capta, Italiam omnem incredibili terrore complexset, Sixtus comparata classe hostem retrogredi compulsi. Sub id tempus Cyprum

occuparunt Veneti, ne in Turcarum potestatem veniret: Mahometes maximis viribus Rhodum oppugnans, eam fortiter tuente magno Rhodiensium Equitum Magistro, re infecta discedere cogatus est.

In Sixti IV morientis locum successit Innocentius VIII, anno Domini 1484, omnes christianos principes frequentibus nuntiis hortatus est ut, mutuis dissensionibus et bellis compositis, fœderibus juncti, Turcarum vires toto jam orbe formidabiles retunderent. Zizim Sultanum Bajazetis imperatoris fratrem excepit, ac ejus opera bellum Bajazetis inferre meditabatur: qui ut illud a se averteret, quotannis Romam quadraginta aureorum millia ad alendum fratrem submitisit, atque Pontifici dono dedit ferrum lanceæ, quo latus Christi in cruce perforatum est, quod religiose in Vaticana S. Petri basilica asservatur et visitur. Igitur ad unum omnes ab Engenio IV usque ad Alexandrum VI, ex ordine Pontifices, fœderi belloque sacro totis animi viribus incubuere; nimirum Nicolaus V, Callistus III, Pius II, Paulus II, Sixtus IV, Innocentius VIII. Horum vestigiis institere Leo X, Adrianus VI, Paulus III, Pius IV, cujus opera Solymanus Melitensem obsidionem solvere coactus est.

IX. Atque ut ceteros taceam, horum, ac nominatim Pii II et IV, tam spiritus quam nominis hæres et amulus Pius V, suis suorumque commodis neglectis, curas omnes ad publicam salutem convertens, bellum sociale cum rege catholico et Venetis iniit, ac de Turcis memorabilem illam apud Naupactum in sinu Lepantino victoriam retulit anno Domini 1571, Græciam multaque affinis erepturus, si ducum nationumque concordia constitisset, et expeditionem feliciter ceptam constanter prosecuta fuisset; sed christianis accidit quod Maharbal a Cannensi pugna dixit Annibali: « Vincere scit Annibal, at victoria uti nescit. » Hoc ergo illustrium Pontificum Urbanorum, Engeniorum, Callistorum, Piorum ceterorumque pene omnium ab Urbano II usque ad Gregorium XIII, illustre fuit opus, hoc decus: quorum proinde nomen et gloria in terra apud homines, æque ac in cælo apud Deum et Angelos Sanctosque in ævum ævum perennabit. Utique meminerant illi se pastores esse non urbis duntaxat, sed et universi orbis. Sciebant primas Pontificis curas esse d'bere, ut fidem, Ecclesiam, cultum et regnum Christi ubivis gentium propaget. Sciebant præsulis apostolici proprium esse munus, imitari S. Petrum, ceterosque Apostolos, qui vel per se, vel per suos universum mundum Christo subegerunt. Norant fideles, etiam infidelibus subditos, suas esse oves, sibi a Christo et B. Petro concreditas, ac proinde sui officii esse eas pascere, tueri, et in libertatem asserere. Quocirca muneri huic suo plene satisfacere sategerunt, esto voluntati eorum et voto exitus non semper responderit, sive Imperatorum Græcorum perfidia, sive quia promiscua, inops et imbellis fidelium turba devotione excita ad bellum concurrebat; sive quod eadem acephala fuit et carens idoneo duce; sive quia inter duces concordia non consistit. Ad tantam enim expeditionem opus est uno summo, eoque insigni imperatore, lecto et veterano milite, ac arario solido: quæ tria reges christiani hoc tempore facile prestare possunt. Auxilia deinde valida variæ provinciæ et gentes ultro præbebunt. Sane christiani qui provincias Turcæ subditas incolunt, duramque servitutum; quin et sola christiana Turcarum mancipia multis subinde partibus ipsos Turcas numero superant, uti ocalati testes referunt; adeoque hic Turca tria, ille decem, alius viginti possidet mancipia, quæ ut tyrannicum herile jugum excutiant, decertabunt usque ad mortem; cum servitus Turcica eis ipsa morte sit acerbior. Exemplo sit Georgius Castriotus, qui anno Domini 1443, Amurasis jugum excutens, Epiri se principem constituit, ac solus cum suis Epirotis per omnem vitam *ἀναρτοῦν πόλεμον* cum Turca gessit, multasque et magnificas de eo victorias reportavit. Unde Turcis ita formidabilis existit, ut ab eis Scanderbegius, id est Alexander Magnus, sit nuncupatus, quin et solo ejus nomine audit, cum stillet adventare, illico velut viso fulmine diffugerent: de cujus gestis plane heroicis libri tredecim existant. Coævus et quasi ei collega fuit Joannes Hunniades, cujus paulo ante memini, cognomento Fulmineus, Turcarum terror pariter et fulmen, qui variis præliis facile millionem Turcarum cecidit, cujus hoc erat axioma: « Turcam a Christianorum provinciis, puta ab Italia, Germania, Polonia, longius esse submovendum; nec expectandum donec ipse Christianorum regiones invadat, sed in Thraciam et Turciam Christianis esse transeundum, ibique cum eo configendum; perinde ac Alexander Magnus cum Dariò in Asia, Annibal cum Romanis in Italia, Scipio cum

Carthaginensibus in Africa dimicant. » Hunniadis et Scanderbegii, æque ac Ladislai assecta, imo successores sunt reges et principes Poloni et Hungari, qui, utpote Turcis et Tartaris contermini, cum eisque assidue belligerantes et triumphantes, pene soli rem hanc conficiant, si quis eis portionem pecuniæ ad tantum opus necessariæ suppeditet, imo duntaxat prænumeret: facile enim ipsi eam deinde ex victorum spoliis, et provinciarum, quas subjugabunt, tributi refundent. Atque videtur Deus idipsum nuper eorum tam insigni victoria præstiguisse, adeoque inchoasse. Sane apud Turcas in fati est, et certum quasi oraculum, suum imperium a Polonis evertendum. Quocirca hæc præ aliis expedita viris sapientibus videtur ratio sine molestia, sine invidia, sine ambitione et discordia, quæ inter plures intercedere solet, omne hoc negotium absolvendi. Polonum enim principem ultro sequentur non solum Kosaki Turcarum terror, sed et plurimi nobiles Poloni, Hungari, Germani, Itali, Walachi, Moschi, etc., suis expensis, spe gloriae vel prædæ illecti. Sane a Danubio ex Walachia, quæ Poloniæ adjacet, Constantinopolim usque non nisi decem dierum est iter. Quare idipsum animo designabat Stephanus Battoreus, sapiens æque ac magnanimus Poloniæ rex, eaque de causa fœdus contra Turcam cum Philippo II Hispaniæ rege pepigerat, dictitans se Philippi in hoc bello fore stipendiarium: qui si vixisset, utique unus ille Turcam profligasset et imperio exuisset, præsertim Persa ex altera parte eundem invadente. Polono enim et Persa ex fœdere in exitium Turcæ conspirantibus, Turcæ resistendo non est, sed succumbat et pereat oportet. Porro Polonis Turcicum bellum pene est necessarium, tum ut Turcam longius a finibus suis submoveant; tum ut perpetuos et furtivos Tartarorum incursus a sese in Turciam avertant, ibique cum utrisque aperto Marte confligant, uti nuper feliciter et gloriose fecerunt. Poloni ergo et Germani cum auxiliis Summi Pontificis et regis catholici, Walachiam, Hungariam cæterasque provincias nuper a Turcis fraude sibi ereptas, facile recuperabunt.

X. Proh pudor! proh scelus! christiani in christianos ob terræ angulum, ob exile honoris punctum internecinis odiis et præliis inter se decertant. A christianis effunditur sanguis christianus, Christi sanguine redemptus: madent manus christianæ christianorum sanguine, et carnem christianam carni Christi consanguineam conscindunt, mactant, discerpunt. Ubi fides? ubi spes? ubi caritas? ubi philadelphia et amor fraternitatis? Christiani uno Christo patre, una Ecclesia matre regenerati et alti; una fide, una spe, una charitate consociati; unitus Dei, unitis religionis vinculo et sacramento constricti, sese quasi lupi spoliant, laniant, excarnificant. Hæc videt, et in sinu ridet Turca, ac quasi tigris hinnulos de gleba graminis inter se arietantes, occupat, rapit et devorat. Nimirum christianorum dissidia perdiderunt et Turcis prodiderunt Asiam, Græciam, Hungariam, aliaque opulentissima regna. Hoc est quod queritur Michæas: « Filius contumeliam facit patri, etc., et inimici hominis domestici ejus. » Et Jeremias: « Omnes amici ejus spreverunt eam, et facti sunt ei inimici. » Et sponsa, *Cant. 1*: « Filii matris meæ pugnaverunt contra me. » Propheta ad unum omnes non aliud pene vaticinatur, dolent et deplorant, quam exitum Terræ sanctæ, quod ipsa ob fidei, morum et animorum dissidia Chaldæis aliisque infidelibus tradenda sit; atque omnes hortantur, orant et obsecrant, ut qua vitam corrigendo, qua orando, qua armis propugnando, qua in unam fidem et sententiam conspirando, tantam Ecclesiæ et reipublicæ cladem avertant. Glatam Osee cap. v: « Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama, uuliate in Bethaven. » Et Jeremias cap. vi: « Confortamini, filii Benjamin, in medio Jerusalem, et in Thecoa clangite buccina, et super Bethacaem levate vexillum. » Idipsum non solis Judæis, sed et christianis insonant: magis enim Christianis quam Judæis suas scribere prophetias; atque Christianis Terra sancta magis propria, longæque sanctorum, charior et venerabilior effecta est per Christum, B. Virginem, Apostolos, primitivos fideles, primamque Ecclesiam, quæ ibi nata adolevit, seque per totum orbem sparsit et propagavit. Quid ergo hæremus? Quid moramur? Prophetis obtemperemus, majores nostros æmulemur: satagamus terram Christi, Christo assere; prima Ecclesiæ prædia illi restituere; domicilium S. Trinitatis, subfatis esse crandis sacrilegis, illi reddere ejusque laudibus consecrare.

XI. Nunquam tanta rei bene gerendæ spes affulsit, quanta nunc. Videtur Deus eam ultro christianis offerre, et in manus dare, quando, ut alia taceam, Turcas animis cadere, copiis viribusque minui, internecinis agitari discordiis, pavidos regni sectaque suæ interitum expectare;

Christianos vero animosos hisce omnibus assurgere erigique conspicimus, quando catholicos principes oppressa vel suppressa rebellium hæresi dominari, arctoque inter se connubiorum vinculo federari, ac universos zelo religionis agi accendique cornibus et gratulamur. Quid enim debellata pene rebellium hæresi superest, nisi ut ejus reliquias subigant, ac deinde ejus sororem, alteram, inquam, rebellis infidelitatis speciem, Mahometismum debellant? Ille jam effectus consensescit, et sponte sua ad interitum ruit: peregit suum ipse sæculum, suam vitam ætatem, magnam utique mille annorum, quibus stetit viguitque impia Mahometi lex, iisque elapsis occasurum olim Mahomet ipse prædixit: jam ergo decrepitis occasui vicinus est: occidentem et prolantem impellant duntaxat, et conjunctis manibus protrudent Christiani, et acta res est: illico ejus ruina videbunt et exsultabunt. Et sane eam jam inchoatam conspicimus, dum assidua et Vatiniana eorum inter se dissidia, tumultus et seditiones intuemur: falli enim nescit et nequit æternæ Veritatis vox: « Omne regnum in se divisum desolabitur. » Concidunt sese in vicem Turca, concisos occupant Christiani. Evigilent ergo, et occasione tam commoda utantur. Vetus sapientum fuit estque omen, Janizerorum potentiam indomitamque audaciam Ottomanicum perdituram imperium. Id jam in prociectu est. Ipsi Turcæ dum videt se destitui principe, milite, consilio, pecunia, concordia, animo, viribus, propalam profitentur de suo jam exclamatum esse imperio: ipsi Christianis ultro se offerunt, ac tantum non advocant. Tot Christianorum millia misere sub jugo Turcico gementia, passis manibus per sacra omnia opem nostram implorant, seque et fortunas omnes offerunt, ut jugum hoc excutiant. Hæc ipsa, a tam dira tyrannide et manibus ad pileum et libertatem vocata, si duntaxat eis arma suggerantur, ac decem qui bellum inchoat videant, illico sequentur, ac pene sola rem conficiunt: quia in eam immane tributum quod Turcæ pendunt, conferent. Multi etiam inter Christianos, licet in fide heterodoxi, tamen quia principibus suis fideles, et quia Christi professores, lubentes præsentem occasionem arripient, ut, si invitentur, in societatem belli ultro veniant; tum ut contra communem Christiani nominis hostem conspirent (« Commune enim periculum concordia propulsandum est, » ait Cornelius Tacitus), ejusque jugum quam longissime a se amoliantur; tum ut Christianum imperium propugnent et propagent, tum ut suas ditiones et fortunas ex opinis Turcarum spoliis augeant et locupletent.

Porro agitur hic non modo de amplissimo et ditissimo Ottomanorum imperio occupando, sed et de multorum millium, imo millionum animarum salute æterna: quæ sane sine impia crudelique socordia negligi nequit. Nunc enim magis quam unquam proclive et facile est Christianis, ut Turcæ adimant regna omnia suis majoribus per summum scelus erepta, ut Ecclesiæ sibi que restituant Asiam, Hungariam, Græciam, Macedoniam, Thraciam, Armeniam, Galatiam, Cappadociam, Epirum, Cyprum, Bithyniam, Pontum, Syriam, Palestinam (primas utique orbis provincias a SS. Petro et Paulo ad Christum conversas, eorumque et Ecclesiæ prima quasi prædia et patrimonia), Ægyptum, Africam, Æthiopiam, totumque Orientem. Quis hic dormitet? Quis non protinus evigilet? Quis non opes omnes et vires, omne ingenium et consilium in opus tantum tantique momenti offerat et conferat?

Quod si Persa (aut quis novus Tamerlanes, mundi terror, bellicosus et acer in armis) nobis otantibus aut dormientibus, regiones illas præoccupet, uti cepit, sane magno terrori evadent Christianis, eisque, utpote duplo jam potentior, in armis exercitior, tot victoriis insolentior, formidabilis quam Turca imminet? ut eum monarchiam Europæ ambientem, ab uribus tectisque nostris submovere non valeamus, quem a vicinis arcere non volumus. Sane videtur Deus optimus maximus claris suæ mentis indicis ostendere se velle, ut bellum hoc sacrum capessamus, cum occasione undique tam evidentes illius conficiendi, quales a mille annis non dedit, modo suggerit, ultroque offert: quas si elabi et manibus sinamus, nunquam amplius illæ redibunt: « Rerum occasiones tarditatem nostram et ignaviam non expectant, » ait sapienter Demosthenes, *Philipp. 1*; sed nisi illicoprehendantur, cum sese ostentant, diffugiunt, et irrevocabiles sunt: « Fronte capillata est, a tergo occasio calva. » Earum neglectum graviter ulciscetur justus omnium iudex vindexque Deus, atque illos ipsos dorso nostro dabit in flagellum, quos nunc ultro in sinum offert, ut subiciat. Ita Chananæos Judæis dedit in flagellum perpetuum, eo

quod ipsi eos subigere et delere, sicuti jusserat Dominus, omisissent, ac pacis fœdera cum eis iniissent; uti videre est in tota Judicium historia: idque moriens eis prædixerat, et comminatus erat Josue, cap. XIII, 13: « Ut sint, inquit, vobis in foream ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis. »

Amabatur ergo vobis acceptemus et amplectamur præsens hoc tam liberale Dei donum; utamur occasione quam nobis in manum dat; subdamus Mahometanos nobis, ne cogamur eis colla subdere, eosque habere dominos, imo tyrannos et tortores, quos modo possumus habere subditos et supplices; Deo optimo maximo ad id tam manifestis ostentis vocati pareamus, ne in d'ei j'udicii tanta occasione, totque millium animarum salutis neglectæ, rigidam a nobis rationem reposeat rigidus numerum suorum, æque ac occasionum et honorum operum exactor Christus Dominus. Si pariterimus, Prophetas honorabimus, Prophetarum votis satisfaciemus, Prophetarum oracula adimplebimus; adeoquæ Prophetas, Christum Dominum, Deiparam, Apostolos, eorumque fidem et religionem, quasi exsulles postliminio Terræ Sanctæ restituemus; Angelos sanctos miro gaudio afficiemus, Dei hominumque gratiam, et gloriam æternam nobis conciliabimus.

Pecunia, nervus belli, deesse non poterit, si quælibet urbs et provincia vel modicum conferat. Unus S. Ludovicus olim omnes belli sacri expensas per plures annos præstitit, nunc eas non præstabant universi principes christiani illo longè ditiores? Præsertim si militaria pragmatica observetur, ut milites frugales sint in victu et vestitu, nec auro vel cyathis, sed ferro et hastis depugnent, uti faciunt Turcæ et Tartari. Quin et hostiles provinciæ, utpote divites et vastæ, si subigantur, exercitus nostros alent, uti præcorum Romanorum aluerunt. Ita anno elapso Asianus Bassa copias suas contra Ottomanos aluit ex ipsis provincialium Ottomanicarum vectigalibus et tributis, idque copiose et splendide. Ita olim Alexander Magnus non nisi septuaginta talentis bellum orsus, spoliis hostium et gaza Darii se et milites omnes locupletavit. Idem fecere Julius Cæsar, Scipio, Pompeius, Annibal, Cyrus, Nabuchodonosor, ac nuper Saladinus, Tamerlanes, Ismael Sophus, cæterique magni duces, qui hostium opibus suos ditarent, seque vel Asia, vel Europæ, vel orbis monarchas effecerunt. Soli pene Cosaki, si hæc præla illis offeratur, rem feliciter a se sapius tentatam conficiunt, nec aliud stipendium deponunt. Opes Asia offeruntur, spolia Orientis; quis ad manibus tam opimas non accurrat, imo advolet? Bessarion Cardinalis memoriæ prædixit Mahometem, qui duo imperia, duodecim regna, et trecentas urbes ipsamque Constantinopolim expugnavit, non nisi duos miliones annui census habuisse. Quis Christianorum regum non habet longe plures? Sed una Constantinopolis dedit ei prædam sedecim millionum. Porro facile erit Pontifici Maximo solidum belli sacri ararium in annos aliquot erigere, si a singulis regibus et principibus Christianis corroget id quod quisque pro re tam pia, tam utili, tam sibi et toti Reipublicæ Christianæ necessaria volens libensque conferat. Unus rex catholicus pro suo fidei zælo jam a 57 annis quotannis in Belgicum bellum, in unam inquam provinciam, plures miliones expendit; quid non impendet in totum Orientem, ipsamque Jerusalem, cujus ipse se hæreditario jure regem indignat? Rex quilibet conferat millionem, Princeps vel Respublica quælibet aliquam millionis portionem, exsurget ararium non tantum sufficiens, sed et abundans. Omitto ultroneas mercatorum aliorumque divitum in tam pium bellum oblationes, pensiones opimis beneficiis, elemosynas fidelibus in Jubilæo in hanc rem a Pontifice indicendas; ex quibus multorum millionum summa conflabitur. Si quilibet ditiorum vel aureum conferat, ex tot divitum per totum orbem millionibus, quot aureorum miliones consurgunt? Taceo dispensationum, privilegiorum, peccatorum aliorumque multas, quæ pæ ad tam pium opus exigunt et applicari. Sane Innocentius III Pontifex quadragesimam reddituum partem Clericis omnibus in usum belli sacri indixit; regi vero Galliarum, et regi Angliæ ita scribit et præscribit, lib. II, *epist.* 239: « Tu ipse ad defensionem Terræ Sanctæ competentem in expensis tuis dirigas numerum bellatorum, quasi decimas saltem Christo persolvens, ita quod ex hoc divinum gratiam possis plenius promereri. » Idem rursus Clericis per triennium vigesimam reddituum partem, in eundem finem sub pœna excommunicationis indixit. Euntibus vero ad bellum sacrum tributa, quin et usuras creditoribus debitas relaxavit: ac generalem inter Christianos toto orbe

pacem per quadriennium servandam sub pœna anathematis sancit. Paulus III, Carolus V in Africam contra Saracenos castra moventi, decimas omnium in Hispania beneficiarum attribuit. Pius V, pontificis redditis omnes in usum belli sacri, similiumque piorum operum contulit, ideoque illustrem illam de Turcis apud Naupactum victoriam retulit.

Jam vero dissensionis aut discordiæ inter nationes et principes nunquam minus foret periculum, quam hoc sæculo. Deus enim optimus maximus nobis dedit reges et principes mire catholicos, optimos, piissimos, Sedi Apostolicæ summe addictos et devotos (ut taceam omnes affinitate æta invicem devinctos) cujus proinde distributionem, arbitrium et sententiam omnes prompte sequuntur. Sic sæculo elapso Alexander VI Pontifex lodiarum limites divisit, propriosque statuit Hispanis et Lusitanis: hinc utrorumque mira in iis concordia. Hæc ergo Sedes Apostolica sacra hujus expeditionis, ut alias semper fuit, ita et nunc erit arbiter et iudex; imo choragus, director, moderator. Hæc cuique suas operas et provincias partiatur. Hæc spolia et lucra dividet. Hæc lites omnes iudicabit et componet. Hæc novos principes et reges, si opus sit, instituet et creabit. Atque ista est propria hujus ævi gratia et felicitas, ad commune hoc Ecclesiæ negotium conficiendum uti maxime opportuna et accommodata, ita hoc fine a Deo provisum et donatum. Denique obvia est concordie ratio, si quisque seorsim loco sibi commodo communem hostem invadat, et quicquid ei admittit, jure belli occupet, sibi que vindicat. Achilles Tardeccius, libello *Quod Turca vincibilis*, demonstrat Turcam a solis Hungaris vinci posse, quinquaginta Christianorum millibus in aciem productis. Suffragatur Anonymus illi additus, *De statu imperii Turcici*, qui per calculum arithmeticum ostendit bellum contra Turcam geri conficique posse quotannis quatuor auri millionibus; exercitum vero quadraginta millium pedum, et bis mille equum, addita ea classe centum triramiarum. Rursus fœdus Christianorum principum a Leone X Pontifice contra Selymum sanctum, ac provincias cuique ad invadendum occupandumque attributas, reconset Fr. Gæciardus, et ex eo Lazarus Sorantius in *Ottomano*, cap. cxviii; qui et addit Leonem decrevisse, ante omnia vim auri maximam congerendam, tum ex ordinariis principum contributionibus, tum etiam ut singulis Christianis certum aliquod tributum, hujus belli nomine imperaretur.

Porro experientia constat omnem in debellando hac usque Turca difficultatem constitisse in dissensione principum Christianorum, adeoque Reipublicæ Christianæ languorem tum prodidisse, et se prodidisse cum monarchia transiit in polyarchiam; sicut ex adverso Turcarum robur emicuit, cum polyarchiam Ottomanus in monarchiam transtulit; quocirca Turcæ, cum sit monarcha singulis regibus potentior, a Christianis resisti nequit, nisi ad monarchiam redeant, ut monarchæ infideli monarcham fidelem opponant. Et quis hic magis idoneus, quam Summus Pontifex? Bessarion Cardinalis sapientissimus asserbat, « Turcam simile esse lepo, qui cum sit pili concoloris, canes pilo discolors vel infinitos non metueret; paucis vero unius pili conspectis, fugam admitteret. » Ita prorens Christianos principes, licet plurimos et potentissimos, si discordes sint, non metuit, sed ridet Turca; paucos si concordēs sint, reformidat et fugit. Quin et Solymanus ipse, Caroli V æmulus et antagonista, ut Ferdinando imperatori Caroli fratre se potentior ostenderet, ejus legato insultans dixit « se esse draconem unius capitis, sed multarum caudarum; Ferdinandum vero et Christianos esse draconem multorum capitum, sed unius caudæ. » q. d. Christianorum impetum est polyarchicum, ideoque discors et imbecille: manna vero est monarchicum, ideoque concors et validum. Igitur in hoc bello subdant se principes Christiani, uti faciunt, Romano Pontifici; atque hac ratione monarchiam Christianam redintegrant, eamque Turcæ longe validiorem constituunt, ac mari æque ac terra Turcam invadent: quod omnino faciendum censuit Carolus V. Porro ne quis fidelis vel hæreticus ditiorum, principum eo tempore quo bellum sacrum capessunt, quovis titulo invaderet, Eugenius III cavet sub pœna anathematis. Idem cavet Innocentius III, quem paulo ante citavi. Cavent et Principes fœderati: fœderis enim prima conditio est, ut, si quis unum invadat, ceteri omnes eum, quasi publicum Christi et Christianæ Reipublicæ hostem et proditorem persequantur, ac regno, principatu, dominio, opibus, rebusque omnibus privent et spolient. Det Deus, ut omnes omnino ad pristinam unionem et monarchiam ab eo sancitam, hoc Jubilæo revertantur!

Quapropter de felici belli exitu optime sperandum est, et vix dubitandum, præsertim, si, uti

Mose orante, Josue vincebat Amalec, ita et nos cum Machabæis Numinis opem, precibus, jejuniis, sancta vita, bonisque operibus assidue nobis conciliemus: quarum rerum Jubilæum hoc illucium est, imo inchoatio et prælidium. Sane hæc annis plures viri religiosi sanctitatis et prophetiæ opinione celebres prædixerunt certo instare ruinam Turcici imperii, ac Christianos brevi potiturus Terra Sancta.

Emitte, o Sanctissima Trinitas, ex alto, per Verbi tui incarnati acerbissimos dolores, crucem et merita, Spiritum tuum Sanctum, spiritum sapientiæ, consilii, pietatis et charitatis, ut omnes fideles et principes in tua fide, cultu et amore concordēs, studeant resistere, imo tuo regno subigere omnes Saracenos, paganos et infideles, ut tuum nomen et gloriam agnoscant et celebrent omnes gentes; ut omnis terra confiteatur nomini tuo sancto. Dilexisti, « Domine, portas Sion super omnia tabernacula Jacob. » Ut quid ergo, « Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt nomen sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam? » Terra in qua te laudaverunt patres nostri, tradita est alienigenis, qui assidue sacrilego ore blasphemant nomen tuum, et Christi tui. Locus in quo Christus operatus est salutem in medio terræ, possidetur ab antichristianis. Exsurge, Domine, vindica probrum tuum. Excita e Christianis Machabæos, qui gentes conterant et convertant, qui tibi tuam gloriam, Ecclesiæ suam regnum, Terræ Sanctæ avitam fidem et sanctitatem asserant, ac postliminio restituant. Excitasti nuper invictum Polonia regem, qui prælia hæc inchoaret tanta fortitudine, æque ac felicitate, ut unus ipse non solum omnes Turcarum vires sustinuerit, sed et assiduis præliis eos attriverit, fregerit, et ad pacem coegerit; plane utique prostratus, si auxiliariis aliorum principum copiis quibusque suffultus, bellum hoc fuisset prosecutus. Sane Christianis regibus ipse unus, Deo auspice, tiam prævit stravitque, ac pariter ostendit quam facile communis ille Ecclesiæ hostis hæcenus cunctis formidabilis, subigi, imo deleri et exterminari possit, si Christiani principes junctis animis malint bellum in ipsum capessere, quam inertia desidia, et privatarum rerum respectu communibus incendiis deflagrare; si communibus viribus eum impetant, diversisque copiis et locis invadant, ut non tantum eum procul a suis finibus areant, sed et plane profligent ac extirpent; si concordibus studiis in unum periculo quod quisque potest præsidiū, id in medium conferat. Ita res Christiana beata, communi et æterna hac concordia est futura. Id ipsum ergoingere et persuadere cæteris principibus, eosque sancto fidei et charitatis fœdere constringe, ut unanimes, læti et alacres constanter prælientur prælium Domini, prælium Christi, prælium Patris et Filii et Spiritus Sancti, ita ubique terrarum serviemus tibi humero uno, uno corde et ore; ubique tibi psallemus; ubique agemus Jubilæum, cum Terra Sancta, totusque orbis ad pristinam fidem, ad pristinum herum et dominum suum revertetur; ubique tibi in lingue mentisque jubilo, exsultantibus animis et vocibus jubilabimus: « Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. » Hocce fidelium, hocce meum unicum est votum, quod mihi ab olim, o SS. Trinitas, inspirasti et inspirare non desinis, ut assidue desiderem, et obsecrem te pro excidio mahometismi, hæresis et paganismi. Utinam triplicem trium horum tuorum hostium ruinam, ante mortem videre contingat, ut toto orbe sit unum Christi ovile et unus pastor! Tunc utique lætus occurrā, canamque et jubilabo cum S. Simeone: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum: quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel. » Tunc pariter occinet S. Joannes suum illud: « Vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, » Apoc. xxi. Tunc modulabitur Tobias illud cap. xiii: « Jerusalem civitas Dei, luce splendida fulgebis, et omnes fines terræ adorabunt te, etc. Porta Jerusalem ex sapphiro et smaragdo edificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. Ex lapide candido et mundo omnes plateæ ejus sternerunt, et per vicos ejus Alleluia cantabitur: Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, et sit regnum ejus in sæcula sæculorum super eam. Amen. » Tunc rursus psallet regius Vates: « Omnes gentes, plaudite manibus, jubilate Deo in voce exsultationis. Elegit nobis hæreditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit, » Psal. xlii. « Magnus Dominus, et laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Fundatur exsultatione universæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas regis magni. Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam, »

Psal. xlvii. « Latentur cæli, et exsulet terra, commoveatur mare, et plenitudo ejus, » Psal. xcv. « Dominus regnavit, exsulet terra, latentur insulæ multæ: adorare eum, omnes angeli ejus; audivit et lætata est Sion. Exsultaverunt filia Judæ propter judicia tua, Domine, » Psal. xcvi. « Viderunt omnes fines terræ salutare Dei nostri, » Psal. xcvi. « Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis: omnis spiritus laudet Dominum, Alleluia, » Psal. cii. Tunc exsultabit Isaias: « Laudate, cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate, extrema terra, resonate, montes, laudationem, saltus et omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, et Israel gloriabitur, » cap. xlii, 23. « Ecce isti de longe venient (ad Jerusalem) et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi. Laudate, cæli, et exsulta, terra; jubilate, montes, laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miseretur, » cap. xlii, 12 et 13. « Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui, etc. » cap. li, 1 et 3. Tunc buccinabit Sophonias: « Lauda, filia Sion; jubila, Israel: lætare, et exsulta in omni corde, filia Jerusalem. Abstulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exsultabit super te in laude, » cap. iii, 14, 15 et 17. Tunc jubilabit Zacharias: « Exsulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: ecce rex tuus venit tibi justus et salvator, etc., quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus. Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines, » cap. ix, 9, 16 et 17.

Fac me voti mei, imo tui compotem, Jesu Christe Salvator, amor noster. « Hæc est enim, » sicut ipse Patrem pro nobis precando dixisti, « vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum, » Joan. xvii, 3. Ac vicissim Pater tibi promisti dixitque: « Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ, » Psal. ii, 7 et 9. Tu quoque, sancta Dei genitrix, Patrix æterni filia, Verbi incarnati mater, Spiritus Sancti sponsa, qua sola cunctas hæreses interemisti in universo mundo, has quoque nostri ævi interime. Assere tibi Terram Sanctam, quasi tuum natale solum; asserere Hungariam, olim tibi clientem et supplicem, ideoque regnum Virginis nuncupatam; asserere cæteras provincias: quia cunctarum es Regina et Domina. « Tu enim (ait S. Cyrillus, hom. 6 *Contra Nestorium*) es pretiosa margarita orbis terrarum: tu lucerna inextincti luminis, corona virginitatis, sceptrum orthodoxæ fidei, templum indissolubile, continens eam qui nusquam contineri potest, Mater et Virgo. Per te Trinitas sanctificatur, per te crux pretiosa dicitur. Per te exsultat cælum, latentur angeli et archangeli, fugantur demones, et homo ipse ad cælum revocatur; omnis creatura idolorum errore detenta conversa est ad notitiam veritatis, et in toto orbe terrarum constructa sunt Ecclesiæ. Te adjuncte gentes veniunt ad præsentiam. Per te unigenitus Dei Filius, vera illa lux, effulsit sedentibus in tenebris et umbra mortis. Te Propheta prænuntiavit, te Apostoli summis laudibus celebrarunt. » Dirige ergo universos, o inclucta maris stella, inter æstuantēs hujus sæculi fluctus et turbines, recto cursu ad orthodoxam fidem, virtutem, sanctitatem, et tandem ad portum salutis æternæ: Monstra te esse matrem monstrantem se tuos cupere esse filios. Da per potentes tuas ad Filium preces nobis omnibus, VIVERE DEO, VIVERE CÆLO, VIVERE ÆTERNITATI: DA CHRISTO FRUITI, ILLI JUBILARE PER OMNIA SÆCULA. Hoc est enim omnis homo. Amen.